

Fenntarthatóság új geopolitikai erőterben

Főszerkesztői beköszöntő

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: B20, N01

Kulcsszavak: új világrend, orosz-ukrán háború, fenntartható gazdaság, Magyarország, Európai Unió, Kína, Egyesült Államok

Mint ahogy a nyugati liberális értelmiség folyamatosan értelmezi a világ aktuális eseményeit és a várható trendeket, ugyanúgy, mi, a fenntartható gazdaság eszméje körül szerveződő polgári-konzervatív gondolkodók is ugyanezt tesszük. De mi azt gondoljuk, hogy a fenntartható gazdaság alapelvei, s az ebből kialakuló fenntartható piacgazdaság valódi, s hatékonyabb alternatívája lesz a gyakori válságokkal és gyenge ellenállóképességgel rendelkező neoliberális piacgazdaságnak. Hiszen rendre igazolódik, hogy a piaci szereplők túlzott autonómiája, a belőle fakadó piaci alulinformáltság, információs aszimmetria, illetve a kooperáció és az állam ellenőrző-szabályozó szerepének háttérbe szorítása rendre válságokhoz vezet. S ha viszont már válság van, a túlzott gazdálkodási autonómiával bíró, sőt azt kikövetelő vállalkozás rögvest állami segítségért kiállt. Így van ez 2020-tól, s így történt a 2007-2008-as kezdeti válságévek után is, ugyanúgy, mint az 1933-34-es nagy gazdasági válság idején. Mi Magyarországon pedig azt látjuk, hogy a szocialista tervgazdasági rendszer ránk erőltetett négy évtizedét felváltó túlliberalizált, hozzánk ugyanúgy importálnak mondható termelési mód is bizony káros hatásokkal járt. Biztosított fejlődést, de csak átmenetit. Biztosított társadalmi felzárkózást, de csak a társadalom szűk rétegjeinek. De nem az egész társadalomnak.

Nálunk a 2010 után újjászervezett aktív állami szerepvállalásra építő piacgazdasági modell eredményeket hozott. A Trianon utáni 100 év legsikeresebb évtizedét éltük meg.¹ Lett pénzügyi egyensúly, s hozzá társulva gazdasági növekedés.² Az 1980-as évektől eladott nemzeti vagyon jelentős része, főleg a stratégia ágazatok visszakerültek nemzeti tulajdonba. S a legfőbb, mindezek bázisán, hogy lett tartós, a társadalom egészére kiható életszínvonal emelkedés.³

Ám jöttek a nehézségek. A Covid-19-es járvány, s a vele járó járványválság. Termelés-leállás, a munkaerő kényszerű távoltartása a munkaerőpiactól, s más közösségi terektől. De a munkahelyek védelme érdekében lettek ágazati bértámogatások az államnak tetemes költségvetési kiadást okozva.

A járványon, s az általa okozott pénzügyi kilenségeken talán még túl is tettük volna magunkat, ám 2022 februárjában kiújultak a harcok az oroszok és ukránok között. A háború viszont több, mint két szláv nép testvérháborúja. A háttérből az Amerikai Egyesült Államokon keresztül az Európai Unió liberális elitjéig beavatkozott minden politikai és pénzügyi érdekelttség. Az ukránok mellett. Ebből és az elhibázott szankciókból adódóan az-

tán lettek energiaellátási problémák, pénzpiacok zavarok, turbulenciák a nemzeti valuták körül. A termelési és szolgáltatási ágazatok input költségei jelentősen drágulnak, az infláció az egekbe száll. Ha a háború elhúzódik, szó szerint. Bár első hallásra talán szokatlan, de a mindenkinek ártó háború talán előre mozdító is lehet a tekintetben, hogy lehúzza a leplet a neoliberális gazdasági rend, s a fenntartását szolgáló politikai-pénzügyi liberális elit valódi természetéről.

A státusz, amelyet az 1944-es Jaltai egyezmény Európára vetített, a politikai-földrajzi megosztottság most omlik össze éppen. Mint ahogy a háború után az Amerikai Egyesült Államok világhatalmi szerepét biztosítani hivatott Bretton Wood-is struktúra is roskadozik.⁴ Új helyzet, új erőviszony struktúra alakul ki, amelyben az egypólusú világ többpólusúvá válik, és egy kettős világrend jön létre, amely az Egyesült Államok mellett Kína világhatalmi helyzetbe kerülését hozza. És ebben az új világrendben az Európai Uniónak nem lesz helye a nagyhatalmak körében.⁵ Ezért nekünk mindenképpen az innovációra, a tudásra, a saját erőforrásokra épülő gazdaságpolitikára, élelmiszer- és energia önellátásra, vagyis az eddig érvényesült világrendtől való fokozatos elszakadásra kell koncentrálni. Kezdetben a fenntartható gazdaság alapelveinek tisztázására⁶, majd az ennek alárendelt politikai-gazdasági intézményrendszer létrehozására. Mert bizony most kell felépíteni mindazt, amelyet a 2010-es évek második felétől, látványos sikereink közepette, csak ímmel-ámmal tettünk meg.⁷ Most, amikor megdrágult az energia, most kell energiafüggetlenségre törekedni, most kell a tudásintenzív gazdaság alapjait létrehozni. Most értékelődött fel a természeti, megújuló energia szerepe. A környezetvédelmi szempontok érvényesítése mellett az energiatakarékos, költségkímélő technológiai eljárások tömegessé tétele kell, hogy napirendre kerüljön. Most kell az ezer sebből vérző hazai kis- és középvállalkozások likviditási-, jövedelmezőségi és tőkeellátottsági helyzetén javítani. Főleg a mérethatékonyságuk révén erősebb beruházói és foglalkoztatói szerepbe kell, hogy kerüljenek.⁸ És a tudástőke, az emberi tőke, a képzettség, a munkában töltött egészséges életévek növelésének jött el az ideje. Ez a versenyképesség alapja. Ha már e tényezők erősebben jellemeznének bennünket, bizony a gazdaságunk még inkább ellent tudna állni az inflációnak és a háború okozta recessziónak.⁹

Legyünk tehát megújulásra és megújításra törekvők, építsünk a fúziókra, lovagoljuk meg a világban megjelenő új technológiákat, az internet-, az adat-információgazdaság adta lehetőségeket, mint a XXI. század új „techtonikus” lemezeit. Rájuk felkapaszkodva lehetséges csak Magyarországot versenyképes, fenntartható felzárkózási pályára eljuttatni.

A Polgári Szemle szellemi műhelyének tagjai a 18. évfolyam 1-3. magyar nyelvű lapszámban is a válságok természetével, a magyar értékmodellel, a kormányzás és a növekedés összefüggéseivel, a magyar tudomány természetrajzával, a költségvetés kérdésekkel, a pénzügyi kultúra hatásmechanizmusaiival és a koronavírus válság hatásaival foglalkoznak, köztük számos fiatal kutató, PhD hallgató. Széles tudományterületekről közölt cikkeinkben változatlanul közös vonás, hogy a megváltozó világ új kihívásaira keresnek válaszokat, s adnak megoldási javaslatokat.

Érdemes Polgári Szemlét olvasni!

S várjuk Matolcsy György további közös gondolkodásra sarkalló „On the Edge of Times” című könyvének¹⁰ magyar nyelvű kiadását, amely átfogóan ismerteti a nyugati liberális elit klasszikus gazdasági gondolkodását, és a vele szemben felépített fenntarthatóságot fókuszáló gondolkodásmódot. Új rendszertani könyvet várunk tehát, a Nemzeti Bank elnökének interpretálásában, aki évtizedek óta a nem konvencionális tanokat hirdető iskola vezetője, és akár miniszterként, akár jegybankelnökként a gyakorlati kivitelezője.

Budapest, 2022 novemberében

Prof. dr. Lentner Csaba egyetemi tanár
a *Polgári Szemle* főszerkesztője

JEGYZETEK

- ¹ Az eredményeket kronológiai összehasonlításban lásd: Virág Barnabás (szerk.) (2020): Tízszáz év számokban. Magyarország elmúlt 100 évének gazdaságtörténete. Magyar Nemzeti Bank
- ² Matolcsy György (2020): Egyensúly és növekedés 2010-2019. Sereghajtóból újra éllovas. Második, átdolgozott kiadás. Magyar Nemzeti Bank
- ³ Lentner Csaba (2019): A magyar állampénzügyek fejlődéstörténete a dualizmus korától napjainkig. Nyugattól keletre, Keletől nyugatra. L'Harmattan Kiadó
- ⁴ A vesztes délkelet-ázsiai háborúk után elszabaduló infláció volt a kiváltója az USA-ban, hogy nem tudták garantálni a dollár és dollár követelések aranyra való átváltását. Ezzel a dollár értékállóságába és értékállanóságába vetett hit az 1970-es évek elejétől megrendült. Ez volt az első csapás az Államok részére. A jelenlegi az orosz-ukrán háborúból katalizálódó lesz a második, amely az Egyesült Államok szerepét végleg meggyengíti, míg a távol-keleti térség, benne Kína tartós felértékelődéséhez vezet. A kínai típusú szocializmus, az azt működtető politikai rendszer, a korábbi évszázadokhoz, évtizedekhez képest a viszonylagos jólét, s nem utolsósorban az Egyesült Államok GDP előállítását erősen megközelítő, s az ezredforduló után exponenciálisan növekvő kínai teljesítmények valódi kihívást jelentenek az USA számára.
- ⁵ Pár évtizeddel korábban még azzal számoltunk, hogy az Európai Unió ugyan kihull’ a versenyképes világgazdasági régiók sorából, ám a biztonsága, a kulturális környezete, annak viszonylagos hegemon jellege, az ipari kultúrája, s a munkaerő viszonylagos konszolidált „kezelése”, jogai egy sajátos varázst’ adhatnak a térségnek. Mára mindez szertefoszlott. A migráció elsöpörte az EU nyugati felét, a technológiája pedig jobbára energiafedezet nélkülívé válik, amely a gazdasági versenyképességét, s társadalmának komfortérzetét erősen legyengíti.
- ⁶ Új fenntartható közgazdaságtan. Globális vitairat. Magyar Nemzeti Bank, 2022
- ⁷ A Magyar Nemzeti Bank 2017-ben útjára indított széleskörű versenyképességi programjára gondolok, amelyből ugyan sok minden megvalósult a kormányzat hatáskörében, de a vállalkozókat képviselő iparkamarától számos ellenkritikai megnyilvánulás akadályozta a teljes körű kibontakozását.
- ⁸ Főleg a kkv-szektorban foglalkoztatott munkaerő megtartása nagy kihívás, hiszen a háború okozta válság következtében az építőipari beruházások és szolgáltatások iránti kereslet is mérséklődni fog, ugyanakkor a kormány által a kkv-k köré vont védőhálóra nagy nyomás nehezedik. Ez most egy összetársadalmi, nemzetgazdasági érdek. Amennyire csak lehet a munkanélküliség tömegesedését akadályozni, mérsékelni indokolt.
- ⁹ Hangsúlyozandó, hogy a kormány újabb és újabb háztartásokat védő intézkedései hatékonyak, mint ahogy a rezsiszabályozás, vagy az élelmiszerek szélesebb körére tervezett hatósági árszabályozás is. Mint ahogy sikeres a Nemzeti Bank és a Kormány védekezése a forint elleni spekulációk esetében is.
- ¹⁰ Matolcsy György (2022): On the Edge of Times: The Return of the 1940s and the 1970s. Pallas Athéné Könyvkiadó